

Сынып жетекшінің жұмысындағы диагностикалық зерттеулер.

Жоспары:

1. Мектеп мұғалімінің негізгі міндеттері мен қызметінің ерекшеліктері.
2. Оның тәрбиелік қызметі мен тәрбие жұмысын ұйымдастыруы.
3. Тәрбие жұмысын жоспарлау.

1. Қазақстан Республикасында сынып жетекшісі - сабақтан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастырып, үйлестіріп, келістіріп, өткізетін педагог. Бастауыш сыныптарда жетекшілік қызметті сынып мұғалімі атқарады.

Бүгінгі күні сынып жетекшісі - кәсіпкер-педагог, ол өсіп келе жатқан бала үшін:

- жалпы адамзаттық мәдениетті меңгеретін оқушы мен қоғамның арасындағы рухани жалғастырушы;
- сынып ұжымының алуан түрлі бірлескен іс-шаралары барысында өзара ынтымақтастық қарым-қатынасының қалыптасуын ұйымдастырушы;
- оқушы тұлғасының қалыптасуына қолайлы жағдай жасау мақсатымен, олардың дамуын бақылаушы; тәрбие жүйесіне қажетті өзгерістер енгізуші, мектеп психологымен бірігіп оқушының қоғамдық өміріне кейбір түзетулер жасаушы;
- оқушының күнделікті өмірі мен әрекетін ұйымдастыруда, кәсіби бағдар беруде, қоғам өмірінің әлеуметтік-экономикалық, саяси ерекшеліктерін түсінуде көмекші, кеңесші;
- сыныпта қолайлы моральдық-психологиялық ахуал қалыптастыру үшін сынып ерекшеліктерін ескере отырып, қажетті тәрбиелік ықпалдар жасаушы;
- оқушының дамуы мен жетілуіне ықпал жасайтын тәрбиелік күштердің (мектеп, отбасы, қоғам) басын қосушы, үйлестіруші.

Сынып жетекшісінің негізгі міндеттері:

Тәрбиеші-педагог назарынан тыс қалдырмайтын бірінші объект, бастапқы міндет тәрбиелік және дамытушылық маңызы бар әрекет ұйымдастыру.

Ұйымдастыру қызметі болмағанда тәрбие болмайды, тұлғаның даму барысында кездейсоқ жағдайлар орын алады.

Сынып жетекшісінің назарындағы екінші объектісі мен міндеті - ұжымды ұйымдастыру және дамыту.

Сынып жетекшісінің үшінші міндеті - оқушы тұлғасының қалыптасуына көмектесу, оның қабілеттерінің, қызығушылығының, бейімділігінің және ішкі табиғи күштерінің ашылып, арта түсуіне жағдай жасау.

Кейбір зерттеушілердің пайымдауы бойынша, сынып жетекшілері оқушылар және олардың ата-аналарымен қарым-қатынастар ұйымдастырғанда төрт түрлі міндеттер атқарады:

Бірінші топ міндеттері - әлеуметтік міндеттер: баланы қорғау, көмек көрсету, әлеуметтік байланыстар жүйесіне енгізу, Отбасымен және тәрбие институттарымен баланың дамуына және оның даралық қасиеттерін қалыптастыруға қолайлы жағдай жасау үшін байланыс орнату.

Екінші топ міндеттері - диагностикалық-әдептік-этикалық: сыныппен тәрбие жұмысын дұрыс ұйымдастыру, өз оқушыларын, олардың ерекшеліктерін,

дара қасиеттерін білу.

Үшінші топ міндеттері — адамгершілік міндеттер: баланың жақсылық пен жамандықтың белгілерін ажырата алуына, белгілі жағдаяттарда оқушының адамгершілік шешімдер қабылдай алуына мүмкіндік беру.

Төртінші топ міндеттері — жеке-дара тәжірибелік сипаттағы міндеттер: оқушылармен жұмыс ұйымдастыруға тиімді педагогикалық құралдарды таңдап алу, өз жұмысын жоспарлау, талдап түзету және педагогикалық рефлексия.

Осы бастапқы міндеттерді ескере отырып, сынып жетекшісінің негізгі қызметтері айқындалады. Олар: диагностикалық, коммуникативтік, тәрбиелік, жобалаушылық, ұйымдастырушылық-әрекеттік, дамытушылық, әдептілік, ынталандырушылық, бағалаушылық, қорғаушылық-қамқоршылық, түзетушілік.

Сынып жетекшісінің атқаратын қызметтері: Талдау қызметі:

- балалардың жеке дара ерекшеліктерін зерттеу;
- өр оқушының отбасындағы тәрбиесін зерттеп, талдау;
- оқушы мен ұжымның тәрбиелік деңгейін талдап, бағалау;
- сынып ұжымының қалыптасуы мен дамуын зерттеп, талдау;
- ортаның сынып оқушыларына ықпалын зерттеп, талдау;
- өткізілетін іс-шараның тәрбиелік құндылығын талдау; Болжамдық (прогностикалық):
- тәрбиелік ықпал мен жоспарланған іс-шараның нәтижесін болжау;
- оқушылардың жеке дара даму деңгейінің нәтижесін болжау;
- ұжымның қалыптасуы мен даму кезеңдерін болжау;
- мектептің тәрбие жүйесіне сәйкес сыныптағы тәрбие жүйесінің моделін құру;
- ұжымдағы қалыптасып келе жатқан қарым-қатынастардың салдарын болжау (оқушылар арасындағы, ата-аналар оқытушылар арасындағы) ұйымдастыру-үйлестіру:
- әр оқушының даму ерекшеліктерін психологиялық-педагогикалық картада көрсету;
- оқушының оқу әрекетінде көмек көрсету;
- әрбір оқушыға және ұжымға жеке дара ықпал жасау;
- оқушыларға үйірмелер, клубтар, секциялар, бірлестіктер арқылы қосымша білім алуға көмектесу;
- оқушылардың дербестігі мен құқықтарын қорғау.
- оқушылардың отбасылары мен байланыс ұйымдастыру: ата-аналар жиналысын өткізу, оларға кеңес беру, т.б.;
- өз сыныбы оқушыларының үлгеріміне байланысты кіші педагогикалық кеңестер жұмысын ұйымдастыру, пән мұғалімдерінің сабақтарына қатысу;
- кәсіби бағдар беру, болашақ мамандығын таңдауға саналы көзқарас қалыптастыру;
- қажетті іс-қағазды жүргізу (журнал, сабаққа қатысуын қадағалау, оқушылардың күнделіктерін тексеру, жеке іс қағазды, сынып жетекшісінің жұмыс жоспары);

Коммуникативтік:

- оқушылар арасында өзара қарым-қатынас қалыптастыру, ұжымға үйренуге, қатарларының арасында өзін қанағаттандыратын статуска ие болуға көмектесу;
 - "оқушы-оқушы, оқушы-ата-ана, ата-ана-оқушы арасындағы өзара қолайлы байланысты орнату;
 - оқушылардың қоршаған ортамен қолайлы қатынас орнатуы;
 - ұжымда әр оқушыға қолайлы психологиялық ахуал орнатуға үлес қосу.
- Жеке шәкірттері жайлы сынып жетекшісі білуі керек мәліметтер:

- баланың денсаулығы;
 - отбасындағы өмірі мен тұрмыс жағдайы;
 - баланың ішкі жан-дүниесі, рухани байлығы;
 - мінез-құлқы, темпераменті, қызығушылығы, еркі, зейіні, т.б.
- психологиялық ерекшеліктері;
- үлкендермен, кішілермен, ата-анасымен, жолдастарымен қарым-қатынасы;
 - моральдық бейнесін, адамгершілік қасиеттері;
 - еңбекке көзқарасы;
 - эстетикалық талғамдары, қызығулары, өнерге, әдебиетке көзқарасы;
 - интеллектуалдық дамуы;
 - саяси сауаттылығы, т.б.

2. Сынып жетекшісі тәрбие процестерінің ерекшеліктерін ескере отырып, тәрбие ісін мынадай бірізділікпен басқарса жұмыс нәтижелі болады:

- тәрбие ісінің негізгі мақсатын, міндеттерін, маңызын біліп, түсіну, өзекті мәселелерін көре білу. Оқу-тәрбие жұмысының тиімді әдістері мен қажетті түрлерін пайдалану әдістемесін меңгеріп алуы;
- талдау барысында тәрбие ісінің белгіленген мақсатқа сәйкестігін анықтау, кемшіліктерінің себептерін түсіну. Мұғалімнің тәрбиелік іс-шараны талдау шеберлігі, өзінің көзқарасын қорғап, дәлелдей алуы;
- тәрбие ісінің нақты бағдарламасын жасауы. Оқушылардың көзқарасын қалыптастыру жолдарын тереңнен ойластыруы;
- сынып жетекшісі іс-әрекетті ұйымдастырып қана қоймай, оқушылардың жақсы қасиеттерінің дамуына жағдай жасауға тиіс. Істі қорытындылағанда, оқушылардың жетістіктеріне аса көңіл бөлген жөн;
- тәрбиелеу барысында мұғалімнің өзінің күшті және әлсіз жақтарын ескеруі;
- тәрбие ісін жетілдіру мақсатымен мезгіл-мезгіл өз жұмысын өзі тексеріп, талдап, оқушылардың даму деңгейін зерттеп отыруы;
- оқушыларды зерттеу арқылы тәрбиелік міндеттерді анықтауы.

3. Сынып жетекшісі жұмысын ең алдымен оқушыларды, олардың арасындағы қарым-қатынастарды, оқушылардың отбасын зерттеуден бастайды. Зерттеу барысында сынып оқушыларының тәрбиелік дәрежесі анықталады. Соған байланысты тәрбиелік міндеттер мен мақсат айқындалады. Белгіленген мақсатқа сәйкес тәрбие жоспары жасалады. Сынып жетекшісі жоспар жасағанда сыныбының ерекшеліктерін (жас ерекшеліктері, тәрбиелік дәрежесі, қызығушылығы), өзінің қабілетін ескергені жөн.

Жоспар жасағанда ескерілетін жағдайлар:

- өткен жылғы жұмысты талдау;
- сыныпқа сипаттама беру;
- жоспарда тәрбиенің алдында тұрған міндеттерді айқындау;

Жоспардық түрлері өте көп, бірақ мұғалім өзіне қолайлысын таңдағаны жөн. Соңғы кезде "сөзбен", "ауызша" тәрбиелеу сыналып, оқушыларды іс-жүзінде, іс-әрекет арқылы тәрбиелеу қажеттігі көп айтылып жүр. Осыған байланысты, мына бір жоспардық түрін ұсынуды жөн көріп отырмыз. Бұл жоспарда нақтылы істер жоспарланады.

Тәрбие жұмысы жоспарының бірінші түрі:

1. Ұжымды ұйымдастыру

Тоқсандар Өзін-өзі басқару ұйымдарымен
жұмыс Ұжымның дәстүрлері Ескертулер

I тоқсан (9 апта)

II тоқсан (9 апта)

III тоқсан (11 апта)

IV тоқсан (9 апта)

Тәрбие жоспарының екінші түрі:

I. Сынып оқушыларына мінездеме.

II. Тәрбиелік міндеттер.

1. Саяси мәдениетін қалыптастыру.

2. Имандылыққа, адамгершілікке, ізгілікке тәрбиелеу.

а) Ұлттық мінез-құлық пен әдеп-ғұрып негізінде тәрбиелеу;

ә) Халықтың салт-дәстүрге сүйеніп тәрбиелеу.

3. Білім алуға саналы көзқарасын қалыптастыру және қоғам арасындағы белсенділігін дамыту.

4. Өз еліне, атамекеніне сүйіспеншілік және халықтар достығын құрметтеуге тәрбиелеу.

5. Еңбекке, халықтың іскерлікке баулу, үнем тәрбиесін беру.

6. Әсемдікке тәрбиелеу және көркемдік қабілетін дамыту.

7. Дене тәрбиесін жетілдіру, гигиеналық тәрбие.

8. Экологиялық және азаматтың жауапкершілікке тәрбиелеу. Соңғы кезде коммунарлық тәрбиелеу әдістемесі кеңінен тарауда. Оны өз тәжірибесінде пайдаланатын сынып жетекшілері айына бір ұжымдық шығармашылық іс жоспарлайды, тәрбие жұмыстары сол таңырыпқа байланысты болып келеді. Әр айда өткізілетін тәрбие жұмысы 4 бөлімнен тұруы мүмкін.

Ұжымдық шығармашылық істер: Қыркүйек - еңбек пен білім айы. Қазан - сені қызықтыратын әлемге саяхат. Қараша - туған өлкемнің тарихы.

Желтоқсан - менің Қазақстаным. Қаңтар - шығармашылық айлығы. Ақпан - спорт айлығы. Наурыз - мерекелі, берекелі ай. Сәуір - "нарық еліне саяхат" ойыны. Мамыр - мектеппен қоштасу айы.

I бөлім - ұжыммен жұмыс.

II бөлім - жеке-дара жұмыс.

III бөлім - белсенділер тобымен жұмыс.

IV бөлім - ата-аналармен жұмыс.

Әрбір бөлімге алуан түрлі жұмыс түрлері мен әдістері енгізіледі.

Тәрбие жұмысы жоспарының үшінші түрі:

Сынып жетекші жоспарының үлгі құрылымы:

- сыныптың қысқаша сипаттамасы және оқушылар жайлы жплпы мәліметтер.
- сынып ұжымы қызметінің негізгі бағыттары мен формалары.
- тәрбие міндеттері.
- сыныпта сабақ беретін мұғалімдермен жұмыс.
- ата-аналармен жұмыс.
- сынып жетекшінің жұмыс есебін жүргізуі.
- сынып жетекшінің есеп беруі.

Тәрбие жоспарына қойылатын кейбір талаптар:

- жоспардық қоғам талаптарына, мақсатына сәйкестігі;
- өмірмен тығыз байланыстылығы;
- жоспарға тәрбиенің барлық салаларынан жұмыстар енгізу;
- тәрбие жұмысы формаларының оқушылардың жасына, ұжымының ерекшеліктеріне, тәрбиелік деңгейіне сәйкес болуы;
- жоспардық жан-жақтылығы, тәрбиенің барлық салаларын қамтамасыз етуі (комплекті тұрғыдан);
- жоспардық нақтылығы.

Сынып жетекшісі педагогикалық кеңесте немесе сынып жетекшілері бірлестігінде есеп береді. Оқу жылының аяғында сыныбындағы тәртіп пен үлгерімге байланысты жазба есеп береді.